

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО АДАПТАЦІЙНОГО РЕСУРСУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галян А.І. **Методичні аспекти вивчення особистісного адаптаційного ресурсу у процесі підготовки майбутніх медичних працівників до професійної діяльності.** У статті розкриваються методичні аспекти вивчення особистісного адаптаційного ресурсу у професійній підготовці майбутніх медичних працівників. Проаналізовані методики для вивчення мотиваційного, регуляторного та емотивного потенціалів, що входять до особистісного адаптаційного ресурсу майбутніх медичних працівників. Відзначається роль психологічних ресурсів як значущої суб'єктної характеристики, що забезпечує можливість професійної самореалізації. Стверджується, що дослідження психологічних ресурсів, які забезпечують успішну адаптацію, може розглядатися як крок у напрямку вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Ключові слова: особистісний адаптаційний ресурс, професійна діяльність, мотиваційно-ціннісний потенціал, регуляторний потенціал, емотивний потенціал, саморозвиток, самореалізація.

Галян А.И. **Методические аспекты изучения личностного адаптационного ресурса в процессе подготовки будущих медицинских работников к профессиональной деятельности.** В статье раскрываются методические аспекты изучения личностного адаптационного ресурса в профессиональной подготовке будущих медицинских работников. Проанализированы методики для изучения мотивационного, регуляторного и эмотивного потенциалов, входящих в личностный адаптационный ресурс будущих медицинских работников. Отмечается роль психологических ресурсов как значимой субъектной характеристики, обеспечивающей возможность профессиональной самореализации. Утверждается, что исследование психологических ресурсов обеспечения успешной адаптации может рассматриваться как шаг в направлении решения проблемы подготовки будущих специалистов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: личностный адаптационный ресурс, профессиональная деятельность, мотивационно-ценностный потенциал, регуляторный потенциал, эмотивный потенциал, саморазвитие, самореализация.

Постановка проблеми. Будь-яка адаптація є процесом побудови оптимальних співвідношень між організмом і середовищем. Виходячи з аналізу психологічної літератури можна виділити три основні аспекти професійної адаптації: психофізіологічний – адаптація індивіда до фізичних умов професійного середовища; адаптація до професійних завдань, виконуваних операцій, професійної інформації (власне професійний аспект); соціально-психологічний аспект – адаптація особистості до соціальних компонентів професійного середовища. Отож, психологічна професійна адаптація – це процес становлення і збереження динамічної рівноваги в системі «суб'єкт праці – професійне середовище».

Психологічна адаптація людей до умов праці відбувається у кожного по різному. В одних легко, інші долають складні протиріччя. Тому актуальним є вивченням особистісних чинників, що сприяють професійній адаптації, зокрема, особистісних ресурсів адаптації майбутніх медичних працівників до професійної діяльності. Тому, актуальною видається необхідність та можливість діаг-

ностики особистісних ресурсів, що забезпечують процес адаптації потенційних фахівців до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувану проблему слід розглядати у двох аспектах: з точки зору ресурсності особистості та її адаптаційної здатності. Психічний ресурс людини у трудовій діяльності як системне утворення, було предметом дослідження О.Г. Власової. Дослідниця вважає, що людина є складною самоорганізуючою і самопрограмуючою системою, а підсистема її взаємозалежних властивостей (біогенетичних, психофізіологічних, інтелектуальних, характерологічних, вольових, моральних тощо) – складовою психічного ресурсу особистості, що реалізується в діяльності [2].

Психологічні ресурси нерідко пов'язуються із активністю особистості як значущою суб'єктною характеристикою, що забезпечує можливість професійної самореалізації (М.Я. Басов, Д.Б. Богоявленська, Л.С. Виготський, Л.П. Гримак, С.Л. Рубінштейн, Д.М. Узнадзе). Соціально-психологічній природі активності приділяли увагу К.О. Абульханова-Славська, Б.Ф. Ломов, К.В. Шорохова.

Інша площина аналізу досліджуваної проблеми – адаптаційна здатність особистості, яку доволі повно у своїх дослідженнях представили К.О. Абульханова-Славська, Л.І. Анциферова, В.А. Бодров, Л.Г. Дика, О.М. Леонт'єв, В.А. Петровський, Г. Сельє, G. Vaillant та ін.). Питання адаптації студентів до навчання у ВНЗ розкриваються у дослідженнях А.В. Фурмана, О.Г. Солодухової, Ф.Г. Хайрулліна та ін., а труднощі початкового етапу навчання та чинників які впливають на процес адаптації, описані у працях А.Д. Андрєєвої, Ю.О. Бохонкової, С.А. Гапонової, В.Д. Острової, О.В. Прудської та ін.

Існують дослідження, спрямовані на вивчення особливостей прояву криз у процесі адаптації до праці і активної професійної діяльності. Цей аспект є актуальним, позаяк професійна діяльність медика за своєю природою є кризовою (В.Л. Марищук, В.І. Євдокимов). Високі вимоги, що ставляться до рівня професіоналізму медичних працівників, посилюють увагу до проблеми вибору і освоєння професії. Студент-медик для того, щоб відповідати сучасним вимогам життя і професії, повинен розвиватися в інтелектуальному, моральному та комунікативному напрямках. Однак, такий розвиток можливий лише за умови сформованої професійної самосвідомості, високий рівень якої забезпечується й завдяки дії особистісних ресурсів. Відтак, доречним є пошук можливостей вивчення особистісних ресурсів, для розроблення моделі ефективної адаптації до професійної діяльності майбутнього фахівця.

З огляду на це, **метою** нашої публікації є аналіз діагностичного інструментарію, необхідного для вивчення особистісних ресурсів, що забезпечують процес адаптації майбутніх медичних працівників до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Ефективність адаптації значною мірою залежить від того, наскільки адекватно особистість сприймає себе і навколишній світ, свої соціальні відносини, наскільки вона схильна до змін поведінки у спілкуванні, професійній діяльності, побуті тощо. Методологія системного підходу

дає змогу розглядати адаптацію як складне, цілісне, поліфункціональне і поліструктуроване явище, вивчати яке можна на різних рівнях узагальненості: від найзагальніших описів до характеристики певних форм психічної адаптації конкретного суб'єкта (Л.Г. Дика, 2007) [4].

У розробленій нами концептуально-методичній моделі адаптації майбутніх медичних працівників до умов професійної діяльності, ми виокремили три різновиди ресурсів, що забезпечують цей процес: *соціально-психологічний*, *особистісний* та *фахово-компетентнісний*, і реалізуються через їх потенціал. Проте, в рамках нашого дослідження особливий інтерес привертає *особистісний* адаптаційний ресурс, що представлений мотиваційно-ціннісним (самооцінка, професійна ідентичність, професійна мотивація, особистісна спрямованість), регуляторним (самоконтроль, локалізація контролю, механізми захисту «Я», адаптивні копінг-механізми) та емотивним потенціалом (стресостійкість, толерантність до стресу, тривожність, агресивність, фрустрація) (див. рис.1). Виражаються згадані потенціали на індивідному, суб'єктно-діяльнісному та особистісному рівні. Отже, постає необхідність в операціоналізації названих потенціалів, що забезпечують функціонування особистісного адаптаційного ресурсу.

Мотиваційно-ціннісний потенціал майбутніх медичних працівників можна пояснити через *спрямованість* їх особистості. Адже завдяки працям С.Л. Рубінштейна, поняття «спрямованість особистості» стало застосовуватися у психології для характеристики основних інтересів, потреб, схильностей, прагнень людини її цінностей [12]. Водночас, К.К. Платонов визначає спрямованість як проблему ставлень особистості до цінностей [10]. Саме у спрямованості, на його думку, відображаються найсуттєвіші ставлення особистості до дійсності, до самої себе. Б.Ф. Ломов розглядає спрямованість як системотвірну властивість особистості, що впливає на її психічний склад. Отже, вивчення мотиваційно-ціннісного потенціалу особистості майбутніх медичних працівників через діагностику їх спрямованості, видається цілком доречним.

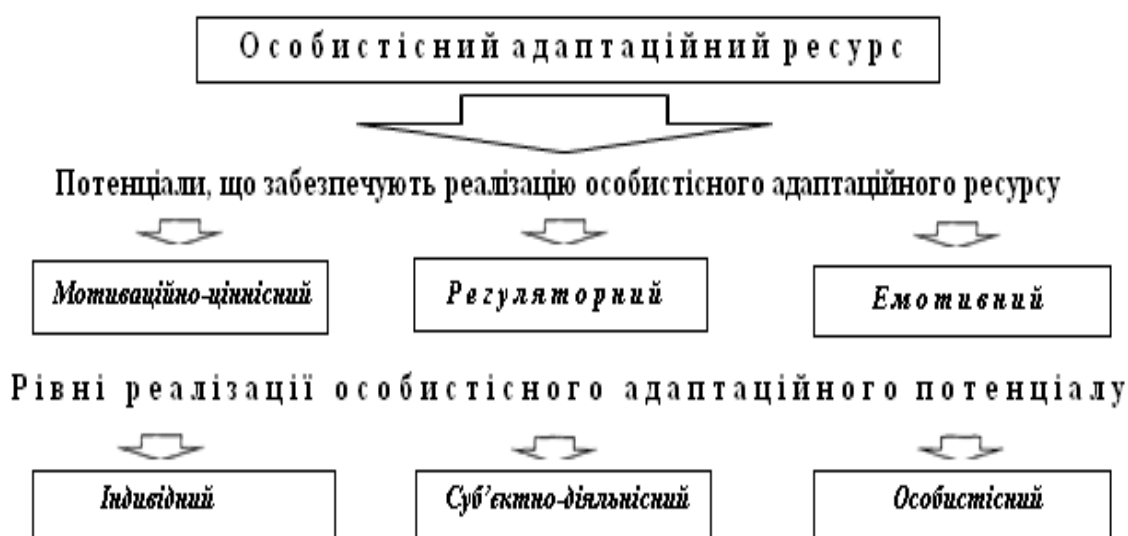

Рис. 1. Схема реалізації особистісного адаптаційного ресурсу у структурі концептуально-методичної моделі адаптації майбутніх медичних працівників до умов професійної діяльності.

Для операціоналізації мотиваційно-ціннісного потенціалу ми скористалися декількома методиками. Вони дають можливість оцінити рівень навчально-професійної мотивації, соціально-професійної компетентності та професійних і життєвих перспектив. Соціально-професійна компетентність діагностувалася за допомогою однойменного питальника «*Оцінка соціально-професійної компетентності*». Показником оцінки рівня оволодіння обраною професією вибрана соціально-професійна компетентність – комплексний параметр, що відображає ступінь осмислення себе як фахівця, представника певної соціально-професійної групи. Варто відзначити, що це, насамперед, соціально-психологічна характеристика особистості, а не показник її професійної кваліфікації чи майстерності.

Питальник базується на чотирьох елементах: усвідомлення соціальної значущості професії; усвідомлення професійних перспектив; професійна самооцінка; ставлення до професійної самоосвіти. Кожна шкала характеризується за низкою суджень-висловлювань, що розкривають її зміст. На їх основі сформовані чотири шкали по вісім тверджень у кожній. Структура опитувальника дає змогу оцінити в умовних балах кожен елемент соціально-професійної компетентності.

Інша методика, яка використовувалася нами для операціоналізації мотиваційно-ціннісного потенціалу – «*Активізуюча профорієнтаційна методика*» (М.Пряжніков). Вона дає можливість оцінити рівень готовності майбутнього фахівця до різних видів професійної діяльності, серед яких – медична. Досліджуваним пропонувався перелік різних трудових дій в галузі медицини. Вони оцінювали свою здатність на цьому етапі професійного становлення успішно виконати кожну з цих дій. Звертаємо увагу на те, що йдеться не про їхні бажання це робити, а про можливість та здатність. Підрахунок балів здійснювався за відповідною процедурою [11]. Завдяки цій методиці визначався рівень усвідомлення майбутнім медичним працівником труднощів, з якими йому доведеться зіткнутися у майбутньому. А це, зрештою, дає можливість спрогнозувати у сукупності з даними інших методик, можливість успішної адаптації до майбутньої професійної діяльності.

Ще одна методика, яка застосовувалася на цьому етапі дослідження, – «*Соціально-психологічний портрет сучасного студента медичного коледжу*». Вона розроблялася нами для створення цілісного портрету майбутнього медичного працівника, що знаходиться на етапі професійного становлення. Методика містить 3(три) блоки.

Перший блок стосується мотиваційних уподобань студента медичного коледжу і містить 4 ключові питання: 1. Чим приваблює Вас обрана професія? (пропонується вісім варіантів відповідей). «Чи знали Ви щось про медичну професію до вступу у коледж? (чотири варіанти відповіді). 3. Що було вирішальним при прийнятті Вами рішення стати професійним медиком? (пропонується десять варіантів відповіді). 4. Якщо б знову Ви стали вибирати собі професію, то чи повторили б свій вибір? (три варіанти відповіді).

Другий блок питань спрямований на оцінку власних перспектив. Сюди увійшли два питання. 1. Чим Ви плануєте зайнятися після закінчення коледжу?

Для вибору пропонується чотири варіанти відповідей, пов'язаних як з професією медика, так і з іншими. 2. Ким би Ви хотіли бачити себе через десять років? Варіанти відповідей стосувалися професійного майбутнього, соціально-політичного статусу, матеріальних статків, патріотичних почуттів.

І, нарешті, третій блок виявився найбільшим. Сюди увійшло десять питань, які розкривають зміст та особливості навчально-професійної підготовки майбутніх медичних працівників у коледжі. Одне з питань стосувалося їх прагнень: «Навчаючись в коледжі Ви прагнете:» (далі пропонувався перелік прагнень студентів, які були з'ясовані у попередніх бесідах). Відповіді на інші питання відображали їх навчальний інтерес та труднощі, з якими вони стикаються під час навчання. Є питання, що відображають емоційні переживання, які виникають у процесі навчання. Завершується згаданий блок питанням про життєві цінності майбутніх медичних працівників. На наш погляд, узагальнення відповідей на питання за усіма згаданими блоками дає інформацію про ті особистісні ресурси майбутнього медика, які так чи інакше впливають на успішність адаптації у медичному коледжі зокрема та медичній професії загалом.

Дослідження закономірностей перебігу особистісного адаптаційного ресурсу зумовило необхідність виокремлення *регуляторного потенціалу*. Ресурси регуляції різних форм активності людини розглядаються як деякий функціональний потенціал, що забезпечує високий рівень досягнень (В.О. Бодров) [1]. Е.В. Галажинський [3], ґрунтуючись на концепції системного аналізу психічних явищ, запропонованої у працях В.Є. Ключко, розглядає людину як самоорганізуючу психологічну систему, яка володіє власними ресурсами організації саморуку, системною детермінацією і здатністю виробляти фактори, спираючись на які вона може вибудовувати директиву саморозвитку і самореалізації, тобто бути причиною самої себе [6].

У цьому контексті ми використали методики, які дозволяють з'ясувати рівень суб'єктивних ресурсів, завдяки яким майбутні медики забезпечують власні адаптаційні можливості. Однією з таких методик є опитувальник «*Способи оволодіваючої поведінки*» Р. Лазаруса. Методика призначена для визначення копінг-механізмів, способів подолання труднощів у різних сферах психічної діяльності, копінг-стратегій.

Методика містить вісім копінг-стратегій, які умовно можна поділити на активні і пасивні, адаптивні та дезадаптивні. До активних стратегій відносять стратегію «вирішення проблем» як базисну копінг-стратегію, що містить усі варіанти поведінки людини, спрямовані на вирішення проблемної або стресової ситуації, і стратегію «пошук соціальної підтримки», що відображає поведінку, спрямовану на отримання соціальної підтримки від середовища. До пасивної копінг-поведінки належать варіанти поведінки, що забезпечують базисну копінг-стратегію «уникнення», хоча деякі форми уникнення можуть носити активний характер. Отже, застосована нами методика Р. Лазаруса дає можливість розкрити внутрішній психологічний ресурс, за допомогою якого особистість адаптується до нового для себе середовища чи нової діяльності.

У результаті теоретичних і експериментальних досліджень було доведено, що для подолання стресу кожна людина використовує власні стратегії (копінг-стратегії) на основі наявного в неї особистісного досвіду і психологічних резервів (особистісних ресурсів або копінг-ресурсів) [7]. Більш глибоку інформацію стосовно внутрішніх психологічних резервів, задіяних в адаптаційному процесі, можна отримати застосувавши опитувальник Ю. Куля «Контроль за дією» [9].

Опитувальник розроблений Ю. Кулем (Kuhl) у 1991 році, адаптований російською мовою С.А. Шапкіним у 1997 році. Він спрямований на виявлення індивідуальних стійких механізмів особистісної саморегуляції. При цьому інтерпретація результатів здійснюється за шкалами, що відображають три основні механізми особистісної саморегуляції. Шкала «Контроль за дією при плануванні» характеризує контроль за процесами ініціювання дії. Шкала «Контроль за дією під час реалізації» відображає контроль суб'єкта за процесами репрезентації мети та способів її досягнення. Шкала «Контроль за дією при невдачах» фіксує контроль як минулих, так і майбутніх подій, здатних вплинути на здійснення дії (наприклад, успіх або невдача в минулій діяльності, а також очікування того чи іншого результату в майбутньому). Ми вважаємо, що саме підхід Ю. Куля дає змогу проникнути в механізм регуляції вибору, пояснюючи, чому одні люди здатні завершувати ситуацію вибору реалізацією наміру в дію, а інші – ні.

Вивчення ресурсності особистості у контексті адаптації до професійної діяльності потребує звернення до емоційного потенціалу. Б.І. Додонов у концепції емоційної спрямованості аналізує емоційні переживання не тільки в основній, оцінно-відображувальній функції, але й як самостійні цінності для особистості. Визначаючи психологічну сутність емоційної спрямованості, Б.І. Додонов писав: «... спочатку чисто функціональна потреба людини в емоційному насиченні, перетворюючись в прагнення суб'єкта до певних переживань своїх ставлень до дійсності, стає одним з важливих факторів, що визначають спрямованість її особистості» [5, с. 103]. Іншими словами емоційна спрямованість може розглядатися як проекція спрямованості особистості її на емоційну сферу, як відображення тих потреб і мотивів, які є домінуючими в загальній спрямованості особистості. Цьому підходу співзвучна концепція нової позитивної психології М. Селігмана, що визначає предметом дослідження позитивні почуття і пошук шляхів розвитку позитивних властивостей характеру і досягнення соціальної адаптивності.

Цей потенціал особистісного адаптаційного ресурсу, ми вивчали за допомогою декількох методик. Одна з них – «Самооцінка стресостійкості особистості». Ми вважаємо, що професія медика є стресогенною, деякою мірою конфліктною (пацієнт-лікар, лікар-персонал), а отже, наповнена низкою негативних факторів, які створюють нервовні стани і часто призводять до стресу. Тому визначення стресостійкості дасть можливість побачити ті внутрішні емоційні резерви, які сприятимуть ефективній адаптації особистості до професійного середовища. Методика «Самооцінка стресостійкості особистості» дає можливість визначити три рівні стресостійкості. Лише третій рівень не ви-

кликає стурбованості, тоді як перші два вказують на необхідність кардинально змінювати свій спосіб життя.

Інший тест, використаний нами для операціоналізації емотивного компоненту, – «*Емоційний інтелект*» (Н. Холл). Він пропонується для виявлення здатності розуміти ставлення особистості, що репрезентується в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі прийнятих рішень [13]. Вона складається з 30 тверджень і містить 5 шкал: емоційна обізнаність; управління своїми емоціями (емоційне звільнення (відпущення), емоційна неригідність); самомотивація (довільне керування своїми емоціями); емпатія; розпізнавання емоцій інших людей (вміння впливати на емоційний стан інших людей). Опрацювання результатів передбачає виокремлення рівнів парціального та інтегрального емоційного інтелекту.

Висновки. Узагальнюючи представлені у статті міркування, можна констатувати, що різноманіття наявних у світовій психологічній науці концепцій адаптації, особистісних ресурсів, спрямованості і мотивації особистості, з одного боку, і різних концепцій емоційної сфери особистості, психічних станів, їх динамічних характеристик і ролі в забезпеченні стресостійкості особистості – з іншого, зумовлює складність пошуків того доцільного поєднання концептуальних підходів, яке дозволило б пояснити феномени поведінки людини в напружених життєвих ситуаціях, які в умовах зростаючого процесу глобалізації стають, по суті, повсякденним явищем нашого життя. Дослідження психологічних ресурсів забезпечення успішної адаптації, може розглядатися як крок у напрямку вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Перспективою подальшого дослідження стане емпіричне вивчення за допомогою описаних методик мотиваційно-ціннісного, регулятивного та емотивного потенціалів особистісного адаптаційного ресурсу майбутніх медичних працівників.

Список використаних джерел

1. Бодров В.А. Проблема преодоления стресса. Часть 1 : «Copping stress» и теоретические подходы к его изучению / В.А. Бодров // Психологический журнал. – 2006. – Т. 27, №1. – С. 122–133.
2. Власова О.Г. Психический ресурс человека как субъекта труда : системный подход / О.Г. Власова // Вестник СевКавГТУ. Сер.: Гуманитарные науки. –2005. – № 2 (14). – С. 89–98.
3. Галажинский Э.В. Самореализация личности как предмет психологического познания / Э.В. Галажинский // Ежегодник российского психологического общества («Психология и ее приложения»). – Т. 9. Вып. 2. – М., 2002. – С. 225–226.
4. Дикая Л.Г. Адаптация: методологические проблемы и основные направления исследований / Л.Г. Дикая // Психология адаптации и социальная среда : современные подходы, проблемы, и перспективы / отв. ред. Л.Г. Дикая, А.Л. Журавлев. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. – С. 17–42.
5. Додонов Б.И. Эмоция как ценность / Б.И. Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с.
6. Ключко В.Е. Самореализация личности : системный взгляд / В.Е. Ключко, Э.В. Галажинский. – Томск : Изд-во ТГУ, 1999. – 91 с.
7. Кобытова Г.С. Защитно-совладающее поведение субъекта в профессиональной деятельности : дис.... д-ра психол. наук : 19.00.07 / Г.С. Кобытова ; Иркут. гос. пед. ун-т. – Иркутск, 2007. – 533 с.
8. Крюкова Т.Л. Психология совпадающего поведения в разные периоды жизни : дис... д-ра

- психол. наук : 19.00.13 / Т.Л. Крюкова ; Костром. гос. ун-т. – Кострома, 2005. – 473 с.
9. Опросник «Контроль за действием» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psylab.info>
10. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – 256 с.
11. Пряжников Н. Активизирующая профориентационная методика [Электронный ресурс] / Н. Пряжников. – Режим доступа : <http://vsetesti.ru/277/>
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 1999. – 679 с.
13. Фетискин Н.П. Диагностика «эмоционального интеллекта» (Н. Холл) / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов / Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2002. – С. 57–59.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bodrov V.A. Problema preodolenija stressa. Chast' 1 : «Copping stress» i teoreticheskie podhody k ego izucheniju / V.A. Bodrov // Psihologicheskij zhurnal. – 2006. – Т. 27, №1. – С. 122–133.
2. Vlasova O.G. Psihicheskij resurs cheloveka kak sub#ekta truda : sistemnyj podhod / O.G. Vlasova // Vestnik SevKavGTU. Ser.: Gumanitarnye nauki. –2005. – № 2 (14). – S. 89–98.
3. Galazhinskij Je.V. Samorealizacija lichnosti kak predmet psihologicheskogo poznanija / Je.V. Galazhinskij // Ezhegodnik rossijskogo psihologicheskogo obshhestva («Psihologija i ee prilozhenija»). – Т. 9. Вып. 2. – М., 2002. – С. 225–226.
5. Dikaja L.G. Adaptacija: metodologicheskie problemy i osnovnye napravlenija issledovanij / L.G. Dikaja // Psihologija adaptacii i social'naja sreda : sovremennye podhody, problemy, i perspektivy / otv. red. L.G. Dikaja, A.L. Zhuravlev. – М. : Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2007. – С. 17–42.
6. Dodonov B.I. Jemocija kak cennost' / B.I. Dodonov. – М. : Politizdat, 1978. – 272 s.
7. Klochko V.E. Samorealizacija lichnosti : sistemnyj vzgljad / V.E. Klochko, Je.V. Galazhinskij. – Tomsk : Izd-vo TGU, 1999. – 91 s.
8. Korytova G.S. Zashhitno-sovladajushhee povedenie sub#ekta v professional'noj dejatel'nosti : dis.... d-ra psihol. nauk : 19.00.07 / G.S. Korytova ; Irkut. gos. ped. un-t. – Irkutsk, 2007. – 533 s.
9. Krjukova T.L. Psihologija sovpadajushhego povedenija v raznye periody zhizni : dis... d-ra psihol. nauk : 19.00.13 / T.L. Krjukova ; Kostrom. gos. un-t. – Kostroma, 2005. – 473 s.
10. Опросник «Контроль за действием» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psylab.info>
11. Platonov K.K. Struktura i razvitie lichnosti / K.K. Platonov. – М. : Nauka, 1986. – 256 s.
12. Prjazhnikov N. Aktivizirujushhaja proforientacionnaja metodika [Электронный ресурс] / N. Prjazhnikov. – Режим доступа : <http://vsetesti.ru/277/>
13. Rubinshtejn S.L. Osnovy obshhej psihologii / S.L. Rubinshtejn. – SPb. : Piter, 1999. – 679 s.
14. Fetiskin N.P. Diagnostika «jemocional'nogo intellekta» (N. Holl) / N.P. Fetiskin, V.V. Kozlov, G.M. Manujlov / Social'no-psihologicheskaja diagnostika razvitija lichnosti i malyh grupp. – М. : Izd-vo Instituta Psihoterapii, 2002. – С. 57–59.

Halian A.I. Methodical aspects of the study of the personal adaptation resource in the process of preparing future health professionals to their profession. The article highlights methodical aspects of the study of the personal adaptation resource in professional training of future health professionals. It is noted that the adaptive personality resource is realized through motivational-value potential (self-esteem, professional identity, professional motivation, personality orientation), regulatory capacity (self-control, localization of control, mechanisms to protect the “Self”, adaptive coping mechanisms) and emotional potential (psychological resilience, stress tolerance, anxiety, aggression, frustration). The author has characterized techniques that enable us to operationalize the potentials mentioned above.

Motivational-value potential of a future health professional can be explained by the orientation of personality to the system-creating property of personality that determines its mental composition. Regulatory capacity, that is represented by regulatory resources in different forms of human activity, is seen as a certain functional potential ensuring a high level of achievement. This potential is operationalized through the use of a technique intended to diagnose coping strategies of personal-

ity's behavior. At the same time, studying control over action gives an opportunity to penetrate into the regulatory mechanism of choice, explaining why some people can finish the situation of choice by implementing intentions into action, while others – cannot. The article analyzes techniques how to study emotional potential of adaptive personality resource.

It is affirmed that research on psychological resources which ensure successful adaptation may be considered as a step towards solving the problem of preparing future professionals to their profession.

Keywords: adaptive personality resource, professional activity, motivational-value potential, regulatory capacity, emotional potential, self-development, self-fulfillment.

УДК : 159.923.2 : 128 : 159.955.4

Галян І.М.

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ВИРАЗНИК ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ СПОВНЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Галян І.М. Психологічне благополуччя як виразник екзистенційної сповненості майбутніх педагогів. У статті розглядається проблема психологічного благополуччя у контексті екзистенційної сповненості як взаємозалежних категорій. Констатовано, що психологічне благополуччя є інтегральним показником міри спрямованості людини на реалізацію основних компонентів позитивного існування, а також міри реалізованості цієї спрямованості. Діагностований у майбутніх педагогів середній рівня психологічного благополуччя свідчить про формування у них цілісного, реалістичного погляду на життя та відкритість новому досвіду. З'ясовано, що чим менше розходження між суб'єктивною доступністю значущих термінальних цінностей, тим вищим є актуальне психологічне благополуччя.

Ключові слова: психологічне благополуччя, екзистенція, екзистенційна сповненість, самоприйняття, самоактуалізація, особистісне зростання.

Галян І.М. Психологическое благополучие как выразитель экзистенциальной наполненности будущих педагогов. В статье рассматривается проблема психологического благополучия в контексте экзистенциальной исполненности. Констатировано, что психологическое благополучие является интегральным показателем степени направленности человека на реализацию основных компонентов положительного существования, а также меры реализуемости этой направленности. Диагностированный у будущих педагогов уровень психологического благополучия свидетельствует о формировании у них целостного, реалистического взгляда на жизнь и открытость новому опыту. Установлено, что чем меньше различия между субъективной доступностью значимых терминальных ценностей, тем выше актуальное психологическое благополучие.

Ключевые слова: психологическое благополучие, экзистенция, экзистенциальная исполненность, самопринятие, самоактуализация, личностный рост.

Постановка проблеми. Незважаючи на різноманітність публікацій, доволі дискусійним і маловивченим є питання про те, що виступає необхідною умовою набуття смислу життя людиною. Частково відповідь на нього можна знайти у вченні В. Франкла про особливу групу трансцендентних цінностей (цінності творчості, переживання, відносини), реалізація яких особистістю сприяє набуттю стійкого смислу життя і, таким чином, душевної гармонії, духовного благополуччя. Однак чи існують цінності, засвоєння яких гарантувало б переживання життя як осмисленого, а відтак, стало б запорукою душевного благополуччя? Питання доволі суперечливе, а тому потребує додаткових досліджень. Тоді, що забезпечує відчуття психологічного благополуччя? Відповідь на це питання криється у структурі тих складових, які визначають сутність поняття